

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Крюков О. І. Сутність політичної модернізації як суспільного явища [Електронний ресурс] / О. І. Крюков // Електронне наукове фахове видання «Державне будівництво». – 2009. – №1. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/1/06.pdf>. 2. Ладані В. О. Консолідація демократії в період системної трансформації: концептуальні засади дослідження / В. О. Ладані // Грани. – № 1 (105). – Січень 2014. – С. 69–75. 3. Simral V. The Games of the Velvet Revolution: An Integrative Approach to the Transition in Czechoslovakia 1989 [Electronic source] / Vit Simral // Bhambry, T. PERPETUAL MOTION? Transformation and Transition in Central and Eastern Europe & Russia / T. Bhambry, C. Griffin, JTO Hjelms, C. Nicholson, O.G. Voronina (Eds.) – London: School of Slavonic and East European Studies, UCL, 2011. – P. 115-133. – Access mode: http://discovery.ucl.ac.uk/1322986/1/Simral_Chapter_Nine.pdf. 4. The White Paper “a new impetus for European youth” a contract for the future [Electronic source] / Summaries of EU legislation. – Access mode http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/c11055_en.htm. 5. Recommendation 128 on The Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life [Electronic source] / Documents database of the Council of Europe. – Access mode: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CHARTER/JEUNES&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=e0e0e1&BackColorIntranet=e0e0e1&BackColorLogged=FFC679>. 6. Krzaklewska, E. Visegrad Youth. Comparative review on situation of young people in the V4 countries / Ewa Krzaklewska. – Warszawa, 2013. – 43p. 7. Visegrad Fund: Annual report 2010/ Petr Vagner – Exec. Director. – International Visegrad Fund, 2011. – 47 p. 8. European Youth: Participation in Democratic Life [Electronic source] / Flash Eurobarometer 375. – European Commission, 2013. – 82 p. – Access mode: http://ec.europa.eu/youth/library/reports/flash375_en.pdf. 9. Youth on the move. Analytical report [Electronic source] / Flash Eurobarometer 319a. – by The Gallup Organization, 2011. – 60 p. – Access mode: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_319a_en.pdf. 10. Esser F. Comparing young voter's Political Engagement in the United States and Europe [Electronic source] / F. Esser, H. de Vreese. / American Behavioral Scientist. – 2007. – № 50. – P. 1195–1211. – Available from: http://www.oasdevreese.com/documents/de_Vreese_Annals_2007.pdf. 11. European Youth: Participation in Democratic Life [Electronic source] / Flash Eurobarometer 375. – European Commission, 2013. – 82 p. – Access mode: http://ec.europa.eu/youth/library/reports/flash375_en.pdf.

УДК 316.422(473.1/2)

Ткаченко І.В.

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ В ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті аналізуються модернізаційні процеси в Чеській Республіці після повалення комуністичного режиму наприкінці ХХ століття. Розглянуто шляхи політичної і соціальної трансформації чеської держави і суспільства на шляху входження до ЄС.

Ключові слова: *свроінтеграційний вектор Чеської Республіки, модернізація держави, ринкові реформи, трансформація суспільства.*

В статье анализируются модернизационные процессы в Чешской Республике после свержения коммунистического режима в конце ХХ века. Рассмотрены пути

политической и социальной трансформации чешского государства и общества на пути вхождения в ЕС.

Ключевые слова: евроинтеграционный вектор Чешской Республики, модернизация государства, рыночные реформы, трансформация общества.

In the article the modernization processes in Czech Republic after overthrowing the communist regime at the end of the XX century are analyzed. The ways of political and social transformation of the Czech state and society on the way of entering into the EU are investigated.

Key words: the European integration vector of the Czech Republic, modernization of the state, market reforms, transformation of the Czech society.

Коли на початку 1993 р., після розділу Чехословаччини, Україна встановила дипломатичні відносини з новоутвореною Чеською Республікою, їхні взаємини аж ніяк не почали будуватися з нуля – їм передували тривала спільна історія і практика добросусідських стосунків, що нараховують майже тисячоліття.

Входження Чехії, разом із іншими країнами регіону Центрально-Східної Європи, до складу ЄС 2004 р. значно посилило увагу до цього регіону, з країнами якого молода Українська держава має багато спільного. Модернізаційні перетворення і практика реформ, здійснених у Чехії протягом 90-х рр. XX століття – на початку XXI століття, є актуальними, зважаючи на стратегічну мету України – входження до ЄС.

Виклики сьогодення потребують нового погляду на практику добросусідських відносин та партнерства з країнами Центрально-Східної Європи і, зокрема, з Чехією. Саме ця держава може стати вирішальним для України чинником у контексті прагнення останньої реалізувати стратегію європейської інтеграції. Чехія, яка успішно реалізувала свій євроінтеграційний вибір протягом 1989-2004 рр., є дієвим прикладом для України в її намаганнях бути частиною єдиного європейського цивілізаційного простору.

Досвід Чехії, інших центральноєвропейських країн, які протягом останніх двадцяти років вирішували і продовжують вирішувати схожі на українські проблеми, корисний для України як у методологічному плані, так і в плані запозичення правових, економічних та інших механізмів, що спрацювали в умовах постсоціалістичної трансформації у Чехії і які можна застосувати на українському ґрунті. Йдеться, наприклад, про конституційну реформу в Чеській Республіці 2000-2001 рр. як одну з передумов вступу країни до ЄС та НАТО, реформу правоохоронної системи, судів, органів внутрішніх справ, транзит від соціалізму до ринкових відносин тощо.

Сьогодні Україна заново відкриває для себе Центральну Європу, зважаючи на те, що європейський інтеграційний простір впритул наблизився до західних кордонів України [1, С. 5].

Існує досить значний масив праць з актуальних проблем розвитку Центрально-Східної Європи та її зв'язків з Україною. Хоча, на думку Є. Кіш, рівень вивчення проблематики центральноєвропейського регіону загалом в українській історіографії залишається недостатнім [1, С. 51], з кожним роком

кількість публікацій стрімко зростає. У контексті даного дослідження можна згадати монографічні праці Є. Кіш [1], В. Копійки [2], Р. Корсака [3], публікації В. Денисюка [4], В. Лемака [5], С. Устича [6] тощо. Значну увагу питанням розвитку регіону Центрально-Східної Європи приділяють російські та зарубіжні вчені. Серед їхніх праць варто згадати дослідження І. Яжборовської [7], колективну монографію «Социально-политические процессы и ценности в условиях глобализации» [8], в яких проаналізовано модернізаційні процеси і системну політичну трансформацію в країнах регіону після повалення комуністичних режимів. Проблемам трансформації чеського суспільства і демократизації суспільного життя присвячено праці таких дослідників, як М. Сойка [9], О. Відлакова [10], Д. Олсон [11], а також монографію «Гендер, глобалізація та постсоціалізм: Чеська республіка після комунізму» [12] та ін.

Зважаючи на багато в чому спільні умови для здійснення європейського прориву, активний і дієвий українсько-чеський діалог сприятиме реалізації стратегічних завдань України. З огляду на зовнішньополітичну мету Української держави, розвиток взаємин з європейськими країнами, особливо, з географічними сусідами по регіону Центрально-Східної Європи, зокрема з Чеською Республікою, має забезпечити їй чітко визначену історичну перспективу входження до ЄС. Історичним підґрунтям цього є понад тисячолітня історія спільного історичного розвитку в європейському контексті.

З припиненням існування соціалістичного табору, розпадом СРСР для України і Чехословаччини постали нові можливості для самостійного обрання внутрішньої та зовнішньої політики, а відносини проголошених незалежних держав – Чехословаччини та України – набули виразно нового звучання в умовах трансформації кінця 80-х – поч. 90-х рр. ХХ ст. Чехословаччина 1989 р., а Україна 1991-го відмовилися від побудови соціалістичного суспільства, стали на шлях розвитку демократичної держави з ринковою економікою, проголосивши одним з ключових зовнішньополітичних завдань входження до Європейського Союзу.

Україна і тоді ще Чехословаччина мали неоднакові стартові умови в реалізації стратегії євроінтеграції, ставлення до кожної з них з боку країн «старої» Європи теж було різне, на що були свої причини. По-перше, коли 1989 р. відбулися «оксамитові» революції в країнах Варшавського блоку, впав Берлінський мур, Україна ще була невід'ємною частиною СРСР. У той же час, на рубежі 1980-90-х рр. у Чехословаччині, як і в інших країнах Центрально-Східної Європи, було розроблено плани та програми ринкової трансформації, в основу яких покладено шокову терапію. Передбачалося одночасне здійснення роздержавлення і приватизації, подолання монополізму, розвиток конкуренції, лібералізація зовнішньоекономічної діяльності і т. д. [2, С. 229]. Україна тоді могла про це тільки мріяти. Навіть після розпаду східного блоку і краху СРСР ЄС зберіг у своїй практиці дещо модернізоване поняття «залізної завіси», психологічного бар'єру, який не

дозволяв чіпати те, що за інерцією розглядалося як «природна зона» безпеки і впливу Росії [4, С. 27].

Аби не потрапити до цієї «сірої» зони, країни Центрально-Східної Європи розглядали співробітництво та майбутнє членство в ЄС це лише як інструмент досягнення економічного добробуту та конкурентоспроможності, а й у політичному сенсі. Ініціативу «скоординованого повернення» до Європи було висунуто В. Гавелом у польському Сеймі 30 січня 1990 р. Він закликав не втратити історичного шансу для оновлення Середньої Європи, яка за старими геополітичними оцінками знаходилася між сучасною Росією та Європою. Гавел пропонував створити структури, які б дозволили запустити загальноєвропейські механізми [2, С. 227]. На жаль, у цій ініціативі не знайшлося місця для України, яка лише через півроку після «польської» промови чеського лідера відкрила новий історичний етап свого розвитку: 16 липня 1990 р. Верховна Рада УРСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України.

Інтеграційний вектор у суспільній свідомості чехів і керівництва держави набрав силу одразу після Оксамитової революції 1989 р., що стала справжньою відправною точкою для трансформації чеського суспільства. Після повалення комуністичного режиму і виходу з ОВД єдиною зовнішньополітичною альтернативою для Чехословаччини, з 1993 р. – для Чеської Республіки, стала європейська інтеграція. Курс на неї було послідовно реалізовано чеськими державою і суспільством упродовж 1989-2004 рр.

Після 1989 р. Чехія, як і Україна та інші посткомуністичні країни, мала реорганізувати свої соціальні структури, створити легальні органи для суспільної сфери. Чехія не отримала фінансової допомоги та «ноу-хау» від потужного сусіда, як це сталося у випадку з колишньою Німецькою Демократичною Республікою, але зіткнулася з багатьма проблемами, що були наслідком втрати соціальної активності в умовах комуністичного режиму та централізованої держави [13, С. 4].

Внаслідок революційних подій, що охопили регіон Східної Європи, його країни одностайно обрали однакову стратегічну мету посткомуністичної трансформації – побудову демократичного суспільства та повернення до європейської цивілізації, частиною якої вони себе беззастовно вважали [14, С. 147]. Відмінність Чехії від її сусідів по регіону полягала в тому, що вона обрала радикальний шлях реформування держави і суспільства.

Свідченням цього, зокрема, є стрімкість розвитку подій «оксамитової революції». Вона розпочалася 17 листопада 1989 р. з масової демонстрації студентів у Празі, яку жорстко розігнала міліція. Внаслідок викликаного цим страйку студентів за ініціативою «Хартії-77» виник «Громадянський форум», який об'єднав противників комуністичного режиму на чолі з майбутнім президентом В. Гавелом. 27 листопада 1989 р. Федеральні збори ЧССР виключили з Конституції статтю про керівну роль Комуністичної партії Чехословаччини в житті країни. 10 грудня того ж року було сформовано уряд національного порозуміння, а вже 29 грудня комуністичний парламент обрав

В. Гавела тимчасовим президентом Чеської і Словацької Федеративної Республіки. Комуністи мирно віддали владу демократам і євроінтеграторам.

На відміну від України, в якій вже понад два десятиліття незалежності минають під акомпанемент перманентних розмов про реформи, Чехії та її очільникам вдалося здійснити бажані зміни, а не лише говорити про них. Різниця між Україною та Чехією полягала в тому, що чехи здійснили різкий поворот на 180 градусів, відмовившись від комуністичного спадку.

Лідери оновленої Чехословаччини були ідейними опонентами комуністичного режиму, дисидентами. Вони мали серйозну підтримку і значний вплив на суспільство. Саме під їхнім впливом визначальним напрямом глибоких системних перетворень у країні стало інтенсивне демократичне переформатування, створення міжнародно-правових засад політичної системи як умови становлення демократичної правової держави і закладення правових основ політичної системи під час функціонування в рамках ЄС [7, С. 199].

Завдяки цьому Чехія отримала власну дієву, неоліберальну стратегію трансформації, послідовно імплементовану протягом 1990-х рр. Ця трансформація створила умови для швидкого економічного й соціального розвитку, суцільної модернізації національної економіки й суспільства, що дало можливість зменшити розрив у економічному розвитку між пострадянською планово-адміністративною економікою та розвинутими економіками країн Заходу [9, С. 109].

У стислі строки було змінено модель «партії-держави». Замість неї постала модифікація відомої для цієї частини Європи з довоєнних часів плюралістичної парламентської демократії. Відбулася інтенсивна ломка сегментів недемократичного державного апарату, відсторонення значної частини адміністративних кадрів (кадрових комуністів, нездатних до сприйняття нових методів розвитку держави і суспільства), ліквідація функцій управління, типових для командно-адміністративної системи [7, С. 199].

На початковому етапі модернізації держави і трансформації суспільства Чехословаччина, як і Україна на той момент, практично не мала досвіду ринкових реформ. Не було і сильного, здатного до саморегуляції громадянського суспільства, як це було, наприклад, у Польщі. Однак, станом на 1989 р. саме ЧССР мала найкращі серед постсоціалістичних країн показники експорту до країн Заходу і не потерпала від гіперінфляції чи боргової кризи, як її сусіди по регіону. Завдячуючи таким сприятливим стартовим умовам для реформ, чехословацький уряд виглядав винятком серед постсоціалістичних країн. Чи не головним фактором успіху країни була наявність енергійних і компетентних реформаторів, чій політична платформа і переконливі аргументи здобули публічну підтримку радикальних ринкових реформ і трансформації суспільства [12, С. 11].

До їхнього кола належав і перший президент країни, обраний після «оксамитової» революції, відомий дисидент і громадський діяч В. Гавел, який фактично дав старт модернізації держави в посткомуністичну добу. Він

почав з того, що практично заново сформував правоохоронну систему: за кілька місяців змінилося 90% працівників суду, прокуратури та органів внутрішніх справ. Колишнім власникам повернули землю та нерухомість (сам В. Гавел, до речі, отримав батьківську нерухомість, ціна якої, за мінімальними оцінками, становила на той час 50 мільйонів доларів). Підприємства, побудовані після 1948 р., було приватизовано за сертифікатами. На відміну від, скажімо, українців, пересічний чех за ті «папірці» справді зміг отримати акції промислових підприємств, які приносили реальні дивіденди. Єдине, чого не вдалося зробити В. Гавелові, це зберегти спільну державу чехів і словаків. Занадто сильним виявилось прагнення «молодшого брата» будувати «власну домівку». Проте «розлучення» відбулося цілком цивілізовано: чехи не привласнили собі, як це зробила Москва у випадку з Україною, ані золотовалютних резервів, ані зарубіжних активів держави, яка розпалася [15].

Ряд важливих для модернізації кроків було здійснено у 1990 р. У травні було прийнято закон про вільне підприємництво, у червні проведено перші вільні вибори і сформовано новий уряд, який здійснив радикальні економічні реформи. За місяць до виборів, Громадянський форум ухвалив антиінфляційну економічну програму фінансової стабілізації, лібералізації цін і приватизації. Восени 1990 р. був прийнятий закон про реституцію: повернення колишнім власникам націоналізованого майна. Було розпочато малу, а згодом і велику приватизацію. На початку 1991 р. було здійснено лібералізацію цін. Національна валюта – крона – стала внутрішньо конвертованою. У країні цілеспрямовано формувалася нова модель розвитку, заснована на принципах ринкової економіки і ліберальної демократії. Зміни в економіці загострили проблему безробіття, особливо, у важкій промисловості, проте вони були не настільки кардинальними, як в інших східноєвропейських країнах.

Здійснені заходи сприяли швидкому розвитку Чеської держави. Мирне розлучення зі Словаччиною наприкінці 1992 р. жодним чином не позначилося ані на темпах соціально-економічного зростання, ані на модернізаційних процесах. Попри напружену політичну боротьбу і часткове повернення втрачених комуністами політичних позицій (детальніше про це у статті О.І. Брусилівської [14]), у 90-х рр. XX ст. Чеська Республіка перебувала у стані швидкої політичної та економічної трансформації. Зручне географічне розташування в центрі континентальної Європи та міцні історичні зв'язки з країнами Західної Європи сприяли приєднанню до НАТО та Європейського Союзу. Для Чехії не існувало політичної альтернативи, окрім асоціації з ЄС з наступним поданням заявки на членство, початком переговорів і, врешті-решт, членства в ньому [16, С. 62]. Аналогічного чіткого усвідомлення власних цілей потребує і Українська держава, якщо вона прагне досягти того, що вже отримала Чеська Республіка.

Прагнення до інтеграції з ЄС, а відтак, інтеграційний вектор державної політики, були волевиявленням як влади, так і суспільства Чеської Республіки, яке послідовно втілювалось у життя протягом п'ятнадцяти років

(1989-2004). Після затвердження 1993 р. Копенгагенських критеріїв, необхідних для набуття повноправного членства в ЄС, Чеська Республіка розпочала інтенсивну підготовку до приєднання та імплементації положень *acquis communautaire*. Збереження політичної стабільності у 90-х рр. XX ст., успіхи в економічній трансформації дозволили уряду В. Клауса (за активної ролі президента і ідейного лідера Чехії В. Гавела) активно домагатися зближення Чехії з Євросоюзом. У 1993 р. було підписано угоду про асоціацію, що фактично відкрило для країни вікно в це об'єднання, а разом з тим, умови для прискорення економічного зростання. У 1995 р. Чехію було прийнято до Організації економічного співробітництва та розвитку, у 1996 р. вона звернулася до ЄС з проханням розпочати переговори про членство.

Цей ривок назустріч об'єднаній Європі був прихильно сприйнятий її членами, адже за усіма показниками розвитку Чехія вигідно вирізнялася серед усіх потенційних кандидатів. Уже в 1997 р. її було включено до першої групи держав-кандидатів на членство в ЄС, у березні 1998 р. стартувало обговорення умов такого кроку. Після президентських виборів 1998 р. (перемогу на них здобув В. Гавел) і дострокових парламентських, за результатами яких лідери провідних чеських партій уклали безпрецедентну Стабілізаційну угоду, що передбачала розподіл основних посад у державі, уряд, який очолив соціал-демократ М. Земан, продовжив зусилля попередників, спрямованих на якнайшвидше «повернення до Європи».

Важливим напрямом роботи стало приведення економічної, політичної і соціальної моделі розвитку Чехії у відповідність до стандартів ЄС. Одним з найбільш важливих виявилось питання конституційної реформи, яка відбулася протягом 2000-2001 рр. На цей момент, на рубежі 1990-х – 2000-х рр., Чеська Республіка не лише вже перебувала на іншому, порівняно з попереднім, рівні внутрішньодержавних трансформаційних процесів, а й кардинально змінила міжнародно-правовий статус. У квітні 1999 р. її у складі «першої хвилі» було прийнято до Північноатлантичного альянсу, за якістю проведених на цей час суспільних перетворень країна стала одним з головних кандидатів на вступ до Європейського Союзу [5, С. 128].

Зміни і доповнення до Конституції стосувалися, в першу чергу, створення механізмів перенесення частини суверенних прав держави до міжнародних організацій та підвищення ролі міжнародного договору в національній правовій системі. У цих питаннях Чехія пішла далі декларативного проголошення пріоритету європейських норм по відношенню до вітчизняних. До Конституції було внесено поправки, які забезпечили реальну передачу частини національного суверенітету ЄС. Фактично Чехія, як і її сусіди, зосередилася на розбудові тих інститутів, що забезпечували належне функціонування на її території чинного права ЄС і обслуговування його спільної політики.

Завдяки конституційній реформі, а також змінам попереднього десятиліття Чехія, як і ряд інших посткомуністичних країн Європи, 1 травня 2004 р. отримала повноправне членство в Європейському Союзі, якого вона добивалася, починаючи з 1989 р.

Для України Чеська Республіка може слугувати прикладом того, як послідовно і ефективно проводити реформи економіки і суспільства не на папері, а в реальному часі. Подолання комуністичних пережитків у суспільній свідомості, політиці, економіці і праві вимагає напруження зусиль кожного громадянина, свідомого свого обов'язку перед країною. Перевагою Чехії, у порівнянні з Україною доби незалежності, крім вигідного географічного розташування, стала наявність харизматичних лідерів, для яких євроінтеграційний вектор розвитку держави був єдиним і безальтернативним. У той час, коли українські політики і влада не мали чіткого плану розвитку держави, практикуючи так звану «багатовекторність», Чехія послідовно трансформувалася і за п'ятнадцять років здобула той результат, якого прагнула. Цей досвід на практиці міг би бути використаний і в Україні, однак, лише за умови наявності політичної волі та рішучості до її втілення в життя.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Кіш Є. Центральна Європа в сучасній системі євросерегової інтеграції / Є. Кіш. – Ужгород: Ліра, 2008. – 440 с.
2. Копійка В. Європейський Союз: Досвід розширення і Україна / В. Копійка. – К.: Юридична думка, 2005. – 448 с.
3. Корсак Р. Українсько-чеське міждержавне співробітництво в 1991-2005 рр. / Р. Корсак. – Ужгород: Гранда, 2007. – 208 с.
4. Денисюк В. Далекий обрій європейський / В. Денисюк // Політика і час. – 2001. – № 9. – С. 19-29.
5. Лемак В. Конституційна реформа в Чеській Республіці 2000-2001 рр. в умовах вступу країни до НАТО і ЄС: досвід для України / В. Лемак // Право України. – 2003. – № 8. – С. 128-131.
6. Устич С. Україна-Чехія: партнерство, спрямоване у перспективу / С. Устич // Політика і час. – 2003. – № 11. – С. 14-23.
7. Яжборовская И. С. Системная политическая трансформация – поиск инновационной модели развития Центрально- и Юго-Восточной Европы / И. С. Яжборовская // Модернизация и политика в XXI веке / Отв. редактор Ю.С. Оганьян. – Москва: РОССПЭН, 2011. – С. 195-208.
8. Социально-политические процессы и ценности в условиях глобализации. – Москва: Новый хронограф, 2012. – 520 с.
9. Sojka M. Czech Transformation Strategy and its Economic Consequences: A Case of an Institutional Failure (or the Economic Consequences of Mr. Klaus) [Electronic source] / M. Sojka. – Режим доступу: http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/sympo/03september/pdf/Sojka_Milan.pdf.
10. Vidlakova O. The reform and modernization of central state administration in the Czech Republic [Electronic source] / O. Vidlakova – Access on: http://unpan1.un.org/intrahoc/groups/public/documents/NISPA_cee/UNPAN024319.pdf.
11. Olson D. Democratization and political participation: the experience of the Czech Republic / D. Olson // The consolidation of democracy in East-Central Europe / Ed. by K. Dawisha, V. Parrott. – Cambridge: Univ. Press, 1997. – P. 150-197.
12. Gender, Globalization, and Postsocialism: The Czech Republic After Communism. – Columbia University Press, 2003. – 241 p.
13. Lange C. Third-Sector Organizations in the process of Regional Integration: EU-Enlargement and Social NGOs – a German perspective [Electronic source] / Chris Lange // Paper presented at the Sixth International Conference of the International Society for Third-Sector Research (ISTR) Ryerson University, Toronto, Canada. – July 11-14, 2004. – 15p. – Access on: http://c.ymc.ca/sites/www.istr.org/resource/resmgr/working_papers_toronto/lange.chris.pdf.
14. Брусиловська О. І. Політична трансформація Угорщини та Чехії в другій половині 90-х рр. XX – на початку XXI ст.: порівняльний аналіз / О. І. Брусиловська // Вісник Одеського національного університету / ОНУ імені І. І. Мечникова. – Одеса: Астрапринт, 2005. – Т. 10, вип. 11: Серія «Соціологія. Політологія». – С. 147 – 156.
15. Підлучкий О. Вацлав

Гавел: інтелектуал, який здолав Абсурдистан [Електронний ресурс] / О. Підлуцький // Дзеркало тижня. Україна. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/vatslav_gavel_intelektual_yakiy_zdolav_absurdistan.html (26.03.2010). 16. The Role of Civil Society in EU Integration processes: Real engagement through Effective involvement. – Prague, 2012. – 80 p.

УДК 316.75(437.1/2)

Черніцько І.П.

«ЛІВА» ІДЕОЛОГІЯ ЯК ЧИННИК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Статтю присвячено вивченню трансформації цінностей «лівого» сектору політичної палітри Чеської Республіки в контексті сучасних процесів суспільно-політичної модернізації на прикладі Комуністичної партії Чехії та Моравії. Виступаючи за державний контроль за ключовими секторами економіки та критикуючи членство Чехії у НАТО, КПЧМ сповідує украй ліберальні погляди, завдяки чому користується широкою народною підтримкою.

Ключові слова: партія, ліва ідеологія, комунізм, соціалістичний табір, Чехія, парламент.

Статья посвящена изучению трансформации ценностей «левого» сектора политической палитры Чешской Республики в контексте современных процессов общественно-политической трансформации на примере Коммунистической партии Чехии и Моравии. Отстаивая государственный контроль над ключевыми секторами экономики и порицая членство Чехии в НАТО, КПЧМ исповедует крайне либеральные взгляды, благодаря чему пользуется широкой народной поддержкой.

Ключевые слова: партия, левая идеология, коммунизм, социалистический лагерь, Чехия, парламент.

The present article investigates the transformation of values of the left sector of the present political arena of Czech Republic at the example of the Communist Party of Czech and Moravia. Fighting for the state control at the key sectors of economy and criticizing Czech Republic's NATO membership, CPCSM, at the same time, affiliates itself with modern liberal values. That provides the party strong support, especially among young people.

Key words: party, left ideology, communism, Socialist camp, Czech Republic, parliament.

Суспільно-політична модернізація країн Центральної та Східної Європи є органічним процесом, зумовленим поверненням до демократичного ладу, приєднанням держав регіону до європейських цінностей. З «оксамитовими» революціями в Східній Європі, поваленням там комуністичних режимів, встановленням демократичного ладу західного зразка ставлення до комунізму в країнах соціалістичного табору змінилося докорінно. Комуністичні партії втратили монополію на владу, населення позбулося страху вільно висловлювати свої погляди і своє несприйняття комуністичної ідеології.

Зі зникненням Радянського Союзу і Ради економічної взаємодопомоги комуністичні партії країн Центрально-Східної Європи втратили підтримку твердої руки в особі «старшого московського брата». У деяких країнах